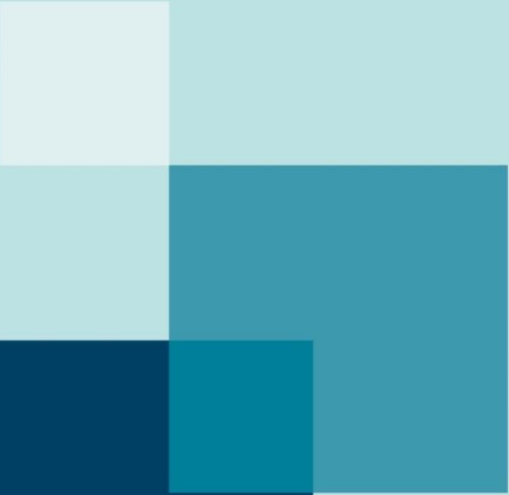

Hot och hat mot civila samhället

Kortrapport 2025

Victoria C Wahlgren

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

Innehåll

1. Inledning	2
1.1 Tidigare kunskap om hot mot civilsamhället	2
2. Utsatthet för våld och hot bland ideella föreningar	3
2.1 Skillnader mellan föreningstyper i utsatthet för våld, skadegörelse eller stöd	3
2.2 Skillnader mellan föreningstyper i utsatthet för hot eller trakasserier	4
3. Var fjärde förening utsatt under 2024	5
4. Påverkan på organisationerna	5
5. Analys.....	7
5.1 Hot och trakasserier – ett hot mot hälsa, välbefinnande och engagemang	7
5.2 Mer hot mot ungas engagemang	7
5.3 Själv censur – ett hot mot föreningslivet	8
6. Referenser.....	9

1. Inledning

Var fjärde förening anger att de, eller deras medlemmar, har utsatts för någon form av hot, trakasserier eller våld och stöld de senaste 12 månaderna. Med den här analysen vill Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lyfta fram ny kunskap på området samt peka på förekomsten av och att det leder till att ideella föreningar avstår från att bedriva verksamhet och uttrycka åsikter på grund av rädsla för att bli utsatta.

1.1 Tidigare kunskap om hot mot civilsamhället

Det finns idag relativt begränsad kunskap om förekomsten av hot, trakasserier och våld eller skadegörelse och stöld inom civilsamhället, men följande känner vi till:

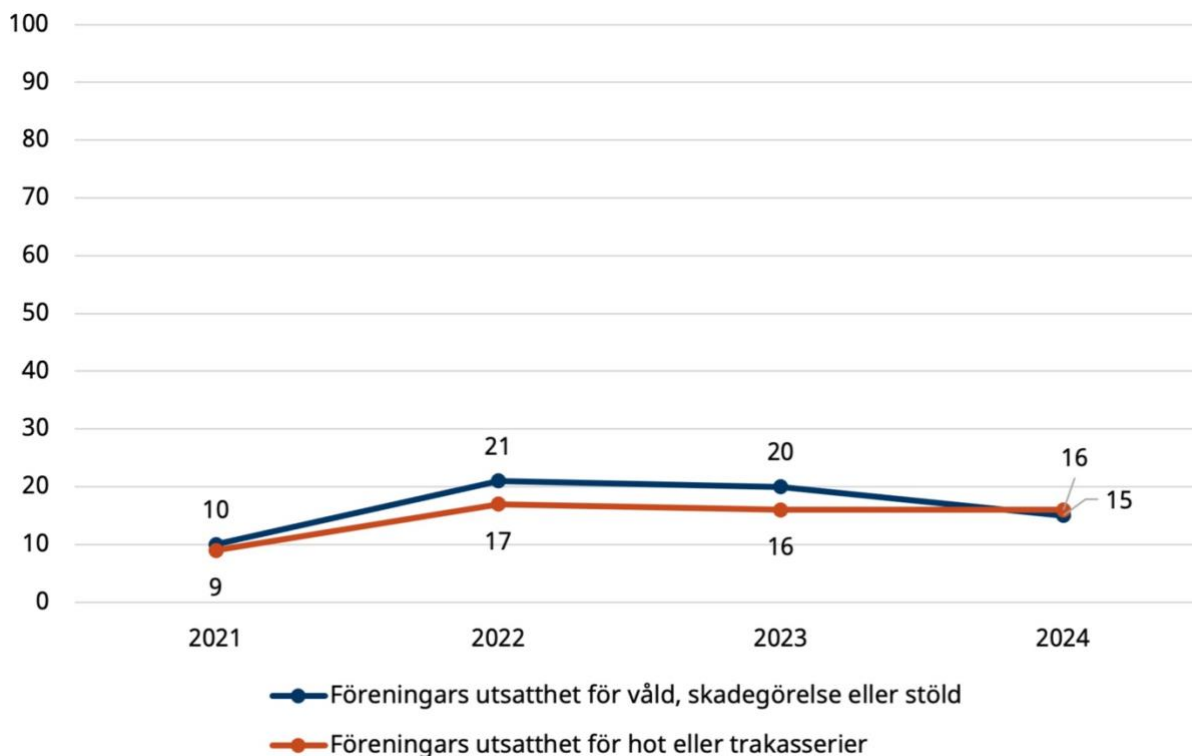
- Under valåret 2022 uppgav 29,3 procent av förtroendevalda att de blivit utsatta för någon form av hot och trakasserier, eller våld, skadegörelse och stöld. (Brå 2023).
- Flera oberoende opinionsbildare och engagerade i civilsamhället vittnar om förekomsten av hot och hat samt hur detta kan leda till att de avstår från att skriva om vissa frågor (Civil Rights Defenders 2019).
- Det är vanligare att utsättas för hot eller trakasserier än våld och skadegörelse. Näthat är mest vanligt samt att utsattheten är större. Bland föreningar är det ungefär lika vanligt att utsättas för våld, skadegörelse och stöld som för hot och trakasserier” (men just åren 2022–23 var det vanligare med ”våld, skadegörelse och stöld” men det behöver man kanske inte säga här, eftersom punkten handlar om rapporten från 2021) (MUCF 2021).
- Nästan var fjärde ungdomsorganisation har utsatts för hot eller smutskastning (LSU 2024).
- Organisationer upplever att hoten ökar, alternativt att oron för att utsättas ökar samt att de vittnar om ett konstant tryck från konfliktsökande aktörer (EXPO 2024).
- Trossamfund visar på hög utsatthet för brott: 65 procent av trossamfundens rapporterade egendomsbrott och 42 procent rapporterade våld eller hot. (Lundgren & Fransson 2025).

Förekomsten av olika former av hot, trakasserier eller våld mot dem som försöker uttrycka sig i det offentliga rummet är allvarligt och riskerar att tysta vissa av civilsamhällets röster. På sikt riskerar detta att leda till att minska mångfalden av åsikter som uttrycks och därigenom urholka demokratins legitimitet (regeringen 2017).

Det civila samhället har en viktig roll som både opinionsbildare och röstbärare. Det är därför viktigt att ha kunskap om hur förekomsten av hot och trakasserier ser ut mot dess organisationer, representanter och medlemmar. Kunskap behövs för att kunna vidta åtgärder som förhindrar och förebygger hot och trakasserier.

Textens bakgrund, upplägg, begreppsdefinitioner, mycket kort om metod (mer utförligt i bilaga om det behövs). Här behöver det framgå vad problematiken är/varför vi har fått uppdraget, dvs själva syftet med studien.

2. Utsatthet för våld och hot bland ideella föreningar

Figur 2.1. Andelen föreningar som anger att deras organisation eller dess medlemmar under de senaste 12 månaderna minst någon gång råkat ut för våld, skadegörelse eller stöld respektive trakasserier eller hot kopplat till organisationens verksamhet. År 2021–2023. Procent.

Källa: MUCF, Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället 2021; MUCF:s enkät till ideella föreningar 2022; MUCF:s enkät till ideella föreningar 2023; MUCF:s enkät till ideella föreningar 2023. Notera att siffran från 2021 kommer från en annan enkät. Frågorna är formulerade likadant men ligger i ett annat sammanhang av andra frågor, samt inkluderar även svarsalternativet "Vet ej".

2.1 Skillnader mellan föreningstyper i utsatthet för våld, skadegörelse eller stöld

Att föreningen varit utsatt för våld, skadegörelse eller stöld under 2024 rapporteras i högst grad av idrottsföreningar (24 procent) och föreningar med religiös verksamhet. I lägst grad rapporteras det av kulturföreningar.

Det är en högre andel bland föreningar för barn och unga (27 procent) jämfört med föreningar för vuxna (14 procent) eller för äldre (8 procent) som har utsatts för våld, skadegörelse eller stöld. Även skillnaden mellan föreningar för vuxna och för äldre är statistiskt säkerställd.

Det är vanligare att föreningar med anställda utsatts för våld, skadegörelse eller stöld jämfört med föreningar utan anställda, 24 jämfört med 9 procent. Det är vanligast att stora föreningar har utsatts för våld, skadegörelse eller stöld (26 procent) jämfört med små föreningar (9 procent). Andelen bland mellanstora föreningar är 19 procent (skillnaden både gentemot stora och små är statistiskt säkerställd).

2.2 Skillnader mellan föreningstyper i utsatthet för hot eller trakasserier

Att rapportera att föreningen har utsatts för hot eller trakasserier under 2024 är vanligare bland föreningar med annan inriktning (22 procent) och föreningar med religiös verksamhet (22 procent) jämfört med intresseföreningar (12 procent) och kulturföreningar.

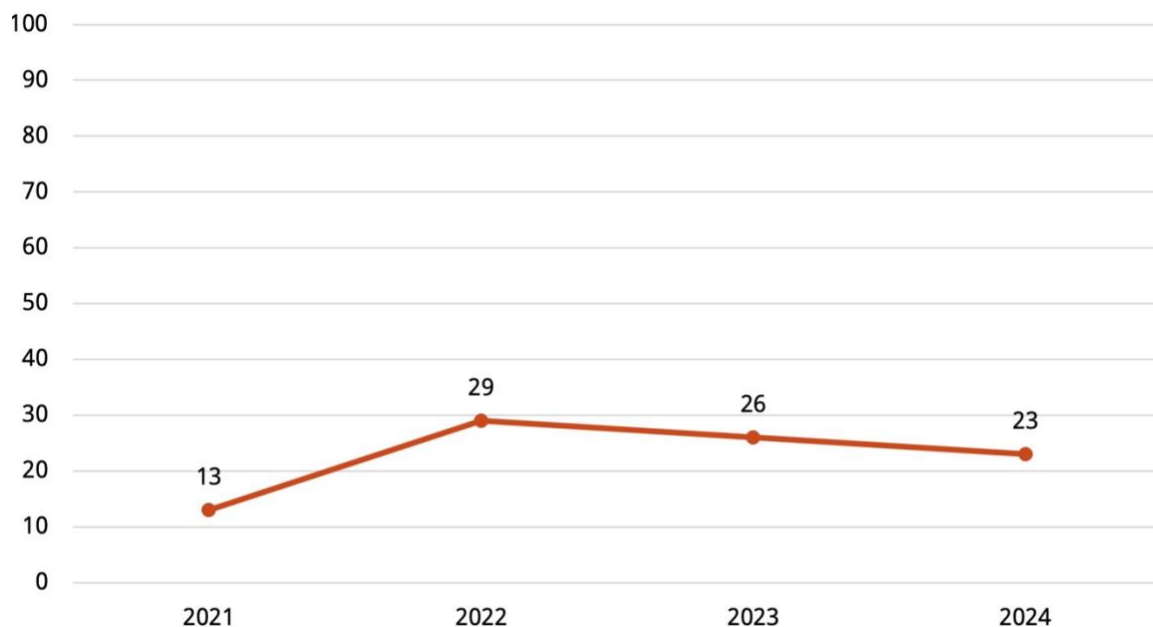
Att rapportera att föreningen har utsatts för hot eller trakasserier under 2024 är vanligare bland föreningar vars syfte är att vara röstbärare och opinionsbildare (24 procent) jämfört med andra typer av föreningar.

Det är vanligare att föreningar med anställda har utsatts för hot eller trakasserier (27 procent) jämfört med föreningar utan anställda (8 procent). Vanligast är det bland föreningar med fem eller fler anställda (37 procent). Det är vanligare att stora föreningar utsatts för hot eller trakasserier (30 procent) jämfört med mellanstora (12 procent) och små föreningar (9 procent). Det är mindre vanligt bland föreningar på lokal nivå jämfört med regional eller nationell nivå.

En högre andel föreningar för barn och unga (21 procent) och för vuxna (16 procent) uppger utsatthet för hot eller trakasserier jämfört med föreningar för äldre (8 procent).

3. Var fjärde förening utsatt under 2024

23 procent av föreningarna har svarat jakande på den ena eller båda frågorna om a) hot eller trakasserier och b) våld, skadegörelse eller stöld år 2024. Andelen är lika hög som 2023 men lägre än 2022 och högre än 2021.

Figur 3.1. Andelen föreningar som anger att deras organisation eller dess medlemmar under de senaste tolv månaderna råkat ut för våld, skadegörelse, stöld, hot och/eller trakasserier kopplat till organisationens verksamhet. År 2021–2024. Procent.

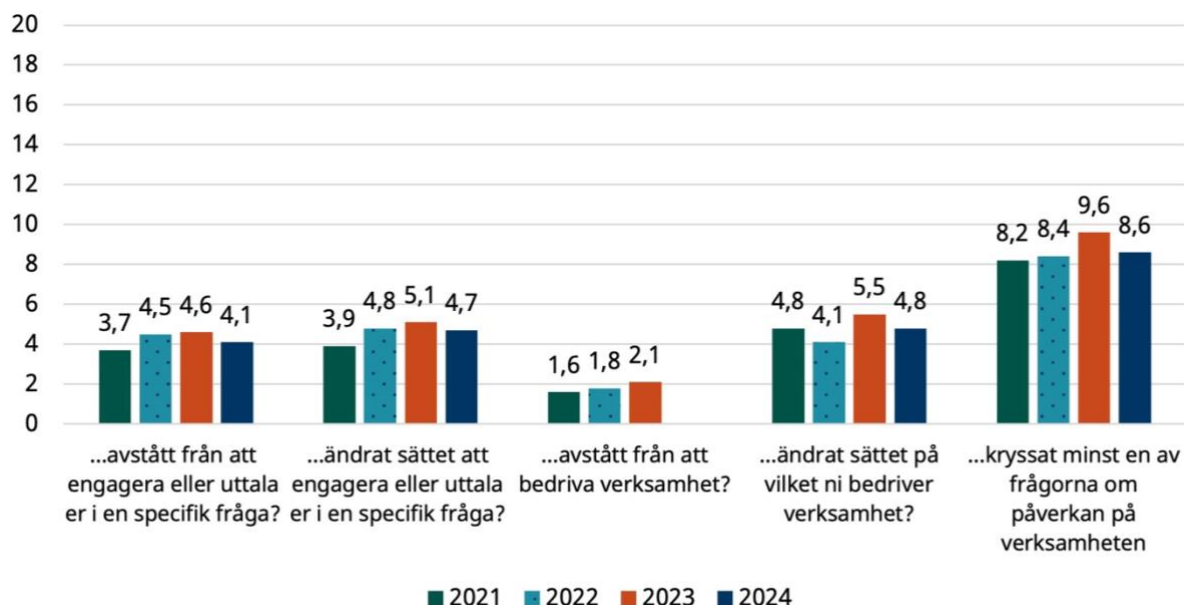
Källa: MUCF, Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället 2021;
MUCF:s enkät till ideella föreningar 2022; MUCF:s enkät till ideella föreningar 2023.

4. Påverkan på organisationerna

I enkäten ställs även en fråga kopplat till utsattheten eller oron för att utsättas för våld, skadegörelse, stöld, hot eller trakasserier. Den handlar om föreningen eller dess medlemmar under de senaste tolv månaderna har

- avstått från att engagera eller uttala sig i en specifik fråga
- ändrat sättet att engagera eller uttala sig i en specifik fråga
- avstått från att bedriva verksamhet
- ändrat sättet på vilket organisationen bedriver verksamhet.

Svarsalternativen på dessa frågor är antingen ja eller nej.

Figur 4.1. Föreningar som anger att organisation eller dess medlemmar under de senaste tolv månaderna på grund av utsatthet eller på grund av oron för att utsättas för våld, skadegörelse, stöld, hot eller trakasserier avstått eller ändrat verksamhet eller engagemang. 2021–2024. Procent.

Källa: MUCF, Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället 2021, MUCF:s enkät till ideella föreningar 2022, MUCF:s enkät till ideella föreningar 2023, MUCF:s enkät till ideella föreningar 2024.

Sammantaget visar resultatet att det är 8,6 procent av föreningarna som har avstått eller ändrat på verksamhet eller sättet att engagera eller uttala sig i en specifik fråga på grund av utsatthet för eller oro att utsättas för våld, skadegörelse, stöld, hot eller trakasserier under 2024.

Utifrån de specifika frågorna är det 4,8 procent av föreningarna som anger att de har **ändrat på sättet de bedriver verksamhet** på grund av utsatthet för eller oro att utsättas för hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld. 4,7 procent av föreningarna anger att **de har ändrat sättet att engagera eller uttala sig i en specifik fråga** på grund av utsatthet för eller oro att utsättas för hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld.

4,1 procent av föreningarna anger att de har **avstått från att engagera eller uttala sig i en specifik fråga** på grund av utsatthet för eller oro att utsättas för hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld. 1,3 procent av föreningarna anger att de har **avstått från att bedriva verksamhet** på grund av utsatthet för eller oro att utsättas för hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld.

Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan åren.

5. Analys

Den period som undersöks sammanfaller dels med slutet av covid-19-pandemin då stora delar av det civila samhället tvingats ställa in eller ställa om sin verksamhet, dels med valåret 2022. Valår är en tid då utsattheten för hot och trakasserier tenderar att öka (Brå 2023). Resultatet har troligen påverkats men det är svårt att säga i vilken riktning. Det är dels möjligt att förekomsten av utsatthet varit lägre under pandemin än under normala omständigheter då de flesta föreningar bedrivit mindre verksamhet än normalt och inte haft till exempel fysiska demonstrationer eller möten. Dels är det möjligt att valåret och den digitalisering samhället genomgått bidragit till en ökad förekomst av hot och trakasserier via nätet. Digitaliseringen kan tänkas ha ökat förekomsten av utsatthet genom att både föreningar, och de som hotar, varit mer närvarande digitalt eller spenderat mer tid på sociala medier. Sedan tidigare är det känt att en högre närvaro på sociala medier ökar risken att utsättas bland politiker (Brå 2019 & 2023) och att sociala medier är den kanal som flest använder för att framföra hot och trakasserier mot ungdomsorganisationer (LSU 2024).

5.1 Hot och trakasserier – ett hot mot hälsa, välbefinnande och engagemang

Det har över lag skett en liten minskning av de som anger att de utsatts. En fråga som behöver ställas är om att utsättas för olika former av hot eller trakasserier har normaliserats och blivit en del av det som verksamheten behöver handskas med. Det tär på psykisk hälsa och välbefinnande att befinna sig i utsatta miljöer. Det civila samhället är en viktig opinionsbildare och röstbärare för ett öppet demokratiskt samhälle. Därför är det allvarligt när hot och trakasserier återkommande riktas mot föreningar och civilsamhällesorganisationer. Det är ett demokratiskt problem när föreningar, och dess medlemmar, avstår från att föra fram sina åsikter av rädsla för att utsättas. På sikt riskerar det att leda till ett samhälle med mindre öppenhet, debatt och tolerans för andras åsikter. Det faktum att många av de föreningar som blivit utsatta samtidigt också svarar att föreningen avstått från att uttrycka åsikter eller bedriva verksamhet är även det allvarligt. Om civilsamhället ger vika för hot och trakasserier är det inte bara en förlust för den enskilde, utan även för samhället i stort. Därför är det allvarligt att så pass många föreningar uppger att föreningen eller dess medlemmar blivit utsatta för hot och trakasserier kopplat till föreningens verksamhet.

5.2 Mer hot mot ungas engagemang

Det är mer vanligt att idrottsföreningar utsätts för undergrupper till hot och trakasserier och det i form av våld, skadegörelse och stöld, det är också i dessa sammanhang som många unga samlas för att utöva sporter och idrotter med andra unga. Det är allvarligt att det är fler unga och fler organisationer med verksamhet som riktas till unga som utsätts än föreningar med verksamhet för vuxna och äldre. För de som utsätts för hot, trakasserier och våld eller skadegörelse är det viktigt att erkänna att det inte bara drabbar de engagerade individerna utan även individer runt dem som familj, släkt och andra i deras närhet. Att utsättas för hot, trakasserier, våld och skadegörelse är ett hot mot individens hälsa och ett hot mot folkhälsan när tryggheten i det dagliga utmanas. Förekomsten av upprepat hot mot föreningar, och dess medlemmar, riskerar att leda till att färre personer engagerar sig ideellt.

5.3 Självcensur – ett hot mot föreningslivet

I de fall där hot, trakasserier eller våld angetts är det dock inte självklart att det som svarspersonerna definierar som hot alltid är detsamma, eller att det är en brottslig handling. Men det är oavsett en obehaglig och kränkande upplevelse för den som drabbas. För de flesta föreningar som drabbas är det också något som skett mer än en gång. Förekomsten av självcensur är samtidigt inte förvånande. Brå har tidigare redovisat att bland förtroendevalda som utsatts för trakasserier, hot eller våld har var tredje avstått från att engagera eller uttala sig i en specifik fråga (Brå 2023). Den här rapporten visar att hot och trakasserier förekommer även bland ideella föreningar och att det får liknande konsekvenser även för dessa. En studie av utsatthet för brott bland trossamfund visar att judiska, muslimska och ortodoxa församlingar i högre utsträckning utsätts för våldsbrott och återkommande skadegörelse än andra församlingar (Lundgren och Fransson 2025). Risker för hot och trakasserier kan därmed undertrycka vissa röster mer än andra, vilket kan leda till minskad mångfald i civilsamhället.

Sammanfattningsvis är det en allvarlig situation att på grund av sitt civilsamhällesengagemang bli utsatt för hot och trakasserier. Det kan finnas grund att anta att föreningar inte vågar bedriva verksamhet eller uttrycka sina åsikter på grund av rädsla för att bli utsatta.

6. Referenser

Brå (2019). Politikernas trygghetsundersökning 2019. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brå (2023). Politikernas trygghetsundersökning 2023. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Civil Rights Defenders (2019). När samhället tystnar. Civil Rights Defenders.

EXPO (2024). Hot och hat mot civilsamhället. Organisatoriska erfarenheten i en utsatt tid. Stockholm: EXPO & enskilda skribenter.

Lundgren, Linnea och Fransson, Sara (2025). Hot och Risker i Trossamfund: en nationell kartläggning av lokala församlingars utsatthet och sårbarhet för brott och andra risker. Stockholm: Myndigheten för stöd till trossamfund.

LSU (2024). Ungdomsrörelsen i siffror 2024. Sveriges ungdomsorganisationer.

MUCF (2021). Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället.

Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Regeringen (2017).

Till det fria ordets försvar. Stockholm.